

TRADYCJE WIELU KULTUR NA OBSZARACH WIEJSKICH WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

D. Kozłowska¹, W. Ryszkowski²

¹Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Toruń, Polska

²Akademia Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie, Polska

Pojęcie wielokulturowości może być rozpatrywane różnorodnie. Według J. Rokickiego wielokulturowość służy do opisu zjawiska współwystępowania. Struktura etniczno–kulturowa wynika z procesów integracji międzykulturowej społeczeństw o odmiennych wzorach zachowań i wartościach [5, s. 187, za: Rokicki 2006, Sadowski 2008]. Z punktu widzenia polityki, wielokulturowość to przynależność etniczna, religijna z własnymi tradycjami materialnymi i niematerialnymi, która zwykle związana jest z historyczną obecnością różnych wspólnot regionu, a także stosunków społecznych służących promowaniu mniejszości kulturowych [5, za: Pasięka 2013]. W opinii Z. Baumana, wielokulturowość to wartości godne do pielęgnowania w opinii społeczeństw wykształconych i opiniotwórczych [5, za: Bauman 2011]. Warunki polityczne i gospodarcze od zakończenia II wojny światowej, do lat 90–tych XX w. sprawiły, że odmienność częściowo miała charakter ukryty. Dopiero w wolnej Polsce, po 1989r. mniejszości narodowe i etniczne mogły wyraźnie prezentować swoją odmienność, co potwierdzał ówczesny premier Polski: „...Chcielibyśmy, aby czuli się tutaj jak w domu, pielęgnowali swój język, a swoją kulturą wzbogacali naszą wspólnotę” [5, s. 189].

Wraz z pełną aprobatą różnorodności kulturowej, społeczności etniczne i religijne z roku na rok zaczęły być bardziej otwarte na kontakty zewnętrzne. Przy tym, kultywowanie tradycji mniejszości stało się atrakcyjne dla turystów. W ostatnim dziesięcioleciu zauważalne jest powstawanie nowych, tradycyjnych obiektów, które ściągają najwybredniejszych gości. Ta sytuacja ma szczególne znaczenie na terenach przygranicznych, a takim też jest województwo podlaskie, skupiające mozaikę kultur.

Współcześnie, kultywowanie tradycji na obszarach wiejskich wiąże się z prezentacją tradycyjnych urządzeń, strojów, pieśni, tańca regionu; odtwarzaniem scen z życia poprzednich pokoleń poprzez „spektakle”, festyny, inscenizacje z uczestnictwem gości, warsztaty, festiwale folklorystyczne, święta związane ze zbiorami plonów; a też odtwarzaniem nieistniejących osad plemiennych [2]. Święta i uroczystości religijne odbywają się w obiektach stosujących tradycyjne formy budownictwa. W tych też obiektach wykorzystuje się nowoczesne urządzenia i rozwiązania. "Nowoczesność", w tym przypadku może być postrzegana jako sprzeczność z pojęciem tradycji [3], ale też rozumiana jako kreatywność, wdrażanie nowych rozwiązań i upowszechnianie pomysłów [4, s. 34; 1, s. 56]. Łączenie tradycji z nowoczesnością przyciąga szersze grono zainteresowanych odmiennością religijną i kulturową.

Celem publikacji była analiza obiektów oferujących nowoczesne i innowacyjne formy poznania religii, kultury i historii na wsi w województwie podlaskim.

Do realizacji celu postawiono następujące pytania badawcze:

1. Jakie innowacje i nowoczesne rozwiązania stosowane są w obiektach ukierunkowanych na kultywowanie odmienności kulturowej i religijnej?

2. Jakie wspólne cechy posiadają analizowane obiekty?

Do realizacji celu posłużono się metodą monograficzną, obserwacją uczestniczącą (wizyty studyjne w ramach realizacji międzynarodowych projektów UE 2013–2015). Do analizy wybrano 5 obiektów, w których przeważają cechy tradycji, kultury i religii chrześcijańskiej (katolicyzm, prawosławie), tatarskiej, romskiej i żydowskiej w województwie podlaskim.

Z uwagi na obszerną analizę i opisy, na potrzeby niniejszej publikacji ogólnie zaprezentowano następujące obiekty na obszarach wiejskich:

1. Jurta Tatarska, położona we wsi Kruszyniany. W gospodarstwie kultywuje się święta religijne i inne tradycje tatarskie. Bliskość zabytkowego meczetu i mizaru sprzyja bliższemu przyjrzeniu się kulturze. Gospodarstwo zajmuje ok. 10 ha. W gospodarstwie można przenocować, rozsmakować się w kuchni tatarskiej, wziąć udział w inscenizacji świąt, a też zorganizować konferencję i warsztaty.

2. Białostockie Muzeum Wsi, od 09.2016r. Podlaskie Muzeum Kultury Ludowej położone na 27 ha w pobliżu Białegostoku, posiada 30 drewnianych obiektów zabytkowych. Od wielu lat w muzeum prowadzone są inscenizacje świąt wielu kultur, szczególnie tradycji polskich, świąt katolickich, a też romskich. Potomkowie Romów zamieszkują m.in. obszar pobliskiej Sokólszczyzny. W ostatnich latach odbywały się tutaj inscenizacje tradycyjnych świąt i uroczystości romskich (np. wesele cygańskie), co przyciągało ponad 20 tysięcy gości.

3. Dwór Czesława Miłosza, którego istnienie sięga XVII w. położony jest w odległości 8 km od granicy polsko–litewskiej, tuż przy wielokulturowym mieście Sejny. Celem działalności dworu jest przybliżenie kultury i tradycji Żydów, dawniej zamieszkujących województwo podlaskie, w tym Sejneńszczyznę. Dwór to także miejsce działalności artystycznej i edukacyjnej.

4. Skit Ojca Gabriela (Skit Św. Antoniego i Teodozjusza) w Odrynkach położony jest blisko granicy polsko–białoruskiej w otulinie Puszczy Białowieskiej, na terenie podmokłym. Do obiektu prowadzi ponad 800 metrowa kładka ułożona nad bagnem i dwie drogi dojazdowe (nie dostępne w trudnych warunkach pogodowych). Skit (pustelnia) to typowe miejsce modlitwy wyznawców Prawosławia i jedyny tego typu obiekt w Polsce. Ojciec Gabriel–pomysłodawca skitu i doświadczony zielarz oferuje ziołolecznictwo dla różnych wyznawców decydujących się na medycynę naturalną.

5. Skansen Sioło Budy, także położony blisko granicy z Białorusią oferuje możliwości zbliżenia się do kultury wschodniej. Tutaj skoncentrowano się na prezentacji kultury Białorusinów zamieszkujących tereny przygraniczne. W skansenie zlokalizowano oryginalne budynki drewniane z dekorowanymi okiennicami. Prowadzone są imprezy oparte o kulturę białoruską, z poszanowaniem religii, tradycji i obrzędów związanych z Prawosławiem.

Tab. – Nowoczesne i tradycyjne rozwiązania w analizowanych obiektach

Nr	Nazwa obiektu	Jurta Tatarska	Skansen k/Białogost oku	Dworek Mitosza	Skit Odrynki	Skansen Sioło Budy	Suma
	Nowoczesność i tradycyjność						
1.	Nietypowe tradycyjne technologie	tak	tak	tak	tak	tak	5
2.	Tradycyjne budownictwo	tak	tak	tak	tak	tak	5
3.	Organizacja świąt – inscenizacji	tak	tak	tak	tak	tak	5
4.	Organizacja innych tradycyjnych uroczystości	tak	tak	tak	tak	tak	5
5.	Występy, promocja wystawy w kraju i za granicą	tak	tak	tak	tak	tak	5
6.	Inne nowoczesne technologie	tak	tak	tak	tak	–	4
7.	Udział w programach TV i audycjach radiowych	tak	tak	tak	tak	–	4
8.	Nagrywanie programów, filmów	tak	tak	tak	tak	–	4
9.	Warsztaty, szkoły letnie	tak	tak	tak	–	–	3
10.	Tradycyjne posiłki związane z kulturą, regionem	tak	tak	–	–	tak	3
11.	Typowe funkcje sportowo–rekreacyjne	tak	tak	tak	–	–	3
12.	Prestiżowe nagrody	tak	tak	tak	–	–	3
13.	Oferta noclegowa	tak	–	–	–	tak	2
14.	Nowoczesne technologie przygotowania posiłków	tak	–	–	–	tak	2
15.	Gadżety, quizy itp.	–	tak	tak	–	–	2
16.	Biologiczna oczyszczalnia ścieków	tak	–	–	–	–	1
17.	Lecznictwo, profilaktyka zdrowia	–	–	–	tak	–	1

Zródło: opracowanie własne

Podsumowanie i wnioski

Podsumowując, wszystkie analizowane obiekty działają w oparciu tradycję tradycyjne budownictwo i technologie. Organizują święta związane z własną religią, a także prowadzą inscenizacje uroczystości promując obiekt w kraju i za granicą.

Prawie we wszystkich obiektach stosuje się nowoczesne technologie. Właściciele, bądź pracownicy biorą udział w programach telewizyjnych, radiowych i udostępniają obiekt do nagrań programów popularno–naukowych oraz scen do filmów.

W trzech obiektach: prowadzone są warsztaty i szkoły letnie; oferuje się tradycyjne posiłki i możliwość uprawiania sportów rekreacyjnych. W dwóch obiektach można przenocować, zjeść tradycyjne posiłki przygotowane w oparciu o nowoczesne technologie, otrzymać gadżety, rozwiązywać quizy. Oferta lecznictwa występowała jednym obiekcie.

Analizowane obiekty są miejscami kultywowania tradycji i religii. Poznawanie religii mniejszości narodowych i etnicznych poprzez czynne uczestnictwo w uroczystościach i inscenizacjach wśród społeczności odmiennej kulturowo przyczynia się do przełamania barier związanych z różnorodnością. Utworzenie ogólnodostępnego wykazu takich obiektów zapewne spowodowałoby łatwiejszy dostęp do poznania odmienności kulturowej zamieszkującej różne obszary Polski.

Literatura

1. Bieniok H., 2014, Kreatywność jako źródło nowoczesności i rozwoju przedsiębiorstw, Zeszyty Naukowe Politechniki Śląskiej, seria: Organizacja i Zarządzanie, z. 73, Zabrze, s. 47–59.

2. Kozłowska D., Ryszkowski W., Vasilchenko A.O., Nowoczesne rozwiązania w wybranych obiektach turystycznych na obszarach wiejskich północno–wschodniej Polski [w:](red.) M. Biczkowski, R. Rudnicki Społeczno– ekonomiczny wymiar innowacyjności na obszarach wiejskich, STUDIA TOM CLXXXIII, KPZK PAN, W–wa, 2016, s. 171–184.

3. Parzonko A., 2013, Rola doradztwa w upowszechnianiu rozwiązań innowacyjnych w turystyce wiejskiej, [w:] Nuskiewicz K., Roman M., Innowacje w rozwoju turystyki, Wyd. Zespołu Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego im. J. Dziubińskiej, Gołdtkowo, s. 69–78.

4. Penc J., 2005, Podstawy nowoczesnego zarządzania. Projektowanie warunków rozwoju i strategii organizacji, Łódź, www.edunice.pl

5. Rajchel D., 2014, Wielokulturowość jako artefakt na przykładzie miasta Łódź, Studia Humanistyczne AGH Tom 13/3, s. 186–197, <http://dx.doi.org/10.7494/human.2014.13.3.185>.